

# Ciència i Religió

Arnau Riera.

Història de la Física, Universitat de Barcelona, Diagonal 647.

25 de Març de 2004

## Introducció

En un inici les religions van néixer per explicar per què les coses són com són. Les primeres religions politeïstes eren en gran part una manera de respondre les preguntes que els nostres avantpassats es feien sobre els fenòmens de la natura, a través de contes mitològics. Aquest tipus de religió s'associa també al de comunitats petites com les ciutats estat gregues o les tribus. La religió també proveïa (i proveeix) a la societat d'unes normes de conducta, deia el que estava bé i estava malament.

La religió esdevé a més un vehicle d'alliberació, de camí a la felicitat i al creixement personal. Així hi fan èmfasi les revolucions fetes per Buda o Jesús. En aquestes el nivell d'espiritualitat, de pau interior són valors afegits i hi ha un salt a una vivència molt més personal. A diferència de les altres dues, aquesta faceta potser no és aplicada i compresa per tota la comunitat.

Cal dir també que des de sempre els sectors de poder es fan amb el control d'aquestes creences i les utilitzen com un element de manipulació, repressió i control de la gran massa popular.

Així doncs, podem distingir diferents vessants de la religió:

- La religió com a explicació del desconegut.
- La religió com a estructura de poder i forma de control social.
- La religió com a base de normes morals.
- La religió com a eina per l'assoliment de la felicitat, la pau interior i la plenitud com a individus.

Si volem analitzar la religió i la seva compatibilitat amb la ciència hem de diferenciar molt bé quin dels vessants estem tractant ja que posant-ho tot dins del mateix sac cometem una manca de rigor important. A continuació intentem estudiar aquestes funcions de la religió i el paper que hi pot jugar la ciència.

## La religió com a explicació del desconegut

Així en la recerca d'explicar el funcionament del món no hi ha discussió ni dilema possibles en considerar un fracàs en sí quan les religions intenten substituir la ciència i ens diuen com ha de ser la natura. Només cal jutjar els mètodes utilitzats per una i altra disciplines del coneixement. La religió dóna una veritat absoluta i eterna a la que li molesten les preguntes, i a les que respon majoritàriament apel·lant a la fe. És molt difícil fer una pregunta a un sacerdot sobre la seva doctrina i que aquest et respongui: "això encara no ho sabem". Les teories científiques en canvi, evolucionen i són substituïdes dia a dia amb l'objectiu d'acostar-se cada cop més a la "realitat".

En aquest terreny doncs, hem de considerar totalment incompatibles ciència i religió. Però des del nostre punt de vista aquesta incompatibilitat és acceptada pels mateixos religiosos i diríem que són pocs els que no accepten per exemple la teoria de l'evolució de Darwin, o que la terra no és el centre de l'univers, etc. A mesura que la ciència va avançant el que fins un moment donat era metafísica religiosa que s'escapava de l'abast de la ciència, esdevé observable i falsable. La ciència hi dóna una resposta que contradiu la versió religiosa de manera que aquesta s'ha d'anar retirant amb una metafísica cada vegada més i més prima.

## La religió com a estructura de poder

Si pensem en les diferents estructures de poder religioses, no cal esmerçar gaires esforços per veure les seves incoherències i en ser crítics amb la seva poca democràcia interna, actituds intolerants, lluites internes pel poder... aquest però seria un debat estèril i a més a més és un mal que en part també pateix la ciència com a institució.

La ciència com coneixement pot ser racional, però com institució no és neutral, i presenta tots els defectes i vicis de qualsevol altra institució humana. Exemples d'això en són la recerca militar o la investigació de malalties dels països rics en comptes d'altres que provoquen moltes més morts als països pobres.

## La religió com a eina per l'assoliment de la felicitat

Ara ens plantegem la pregunta de si el coneixement científic ens pot donar un camí cap a la felicitat. Hem d'esperar que algun dia la ciència tindrà un coneixement prou profund del cervell com per arribar a comprendre els sentiments i les emocions que pateix aquest al nivell més fonamental. Fins aquest dia, en que arribem a comprendre al 100% el cervell i amb ell sentiments com la felicitat, no serà possible trobar una conducta basada científicament que ens porti a la felicitat.

No veiem malament doncs, utilitzar la religió si aquesta ens dóna guies i pautes de comportament per a arribar a estats beneficiosos del cos/ment. Renunciar-hi perquè aquestes pautes no tinguin una explicació científica ens semblaria un error. No experimentar tot allò que la ciència no pot explicar ens fa perdre una part de la vida.

Un exemple són les tècniques orientals com el *ioga* o el *tai txi*, últimament s'està trobant explicacions de perquè aquestes són tan beneficioses per a la salut. No obstant sabem que són tècniques molt antigues amb més d'un miler d'anys d'història. Hauria hagut la humanitat de renunciar a elles perquè no tenien una explicació racional?

Però és que a més a més la ciència no s'escapa d'utilitzar coses de les que desconeix el seu perquè. El tren bala del Japó utilitza com a base del seu funcionament superconductors d'alta temperatura, per als quals no hi ha encara cap model teòric satisfactori que expliqui aquesta superconductivitat.

## La religió com a base de normes morals

La ciència ens diu com és el món i mitjançant la tècnica aprofitem les seves lleis per fer una vida més còmoda i fàcil. Però pot aquest coneixement establir una moralitat? És possible trobar uns valor ètics universals? I no només això sinó que aquests valors siguin trobats per criteris racionals? Si la resposta a aquestes preguntes és afirmativa llavors hi haurà un conflicte entre els valors propugnats per les religions i els propugnats per la ciència.

La natura en sí no té moral, l'explosió d'una supernova a mils de milions d'anys llum no la podem considerar una cosa bona o dolenta. El bé i el mal són criteris humans (i no volem amb això separar l'home de la natura). Així doncs si aquests valors universals existeixen i els pot subministrar la ciència estaran relacionats amb les pràctiques i actituds de que parlàvem a l'apartat anterior<sup>1</sup>. Mentrestant, no ens atrevim a respondre a aquestes preguntes amb rotunditat.

En l'actualitat tenim per una banda els drets humans, els podríem considerar com una aproximació en la recerca d'aquesta moral universal. Aquests però han estat aprovats pel consens de la majoria de nacions del món (tot i ser violats constantment) i no seguint cap mètode científic.

De l'altra és fàcil veure dins de la mateixa comunitat científica on a priori tots els seus membres comparteixen criteris de racionalitat, que quan sortim dels braços de la estricta ciència apareixen tot tipus de discrepàncies ideològiques i morals.

## Conclusions

Després de tots els temes tractats en aquest treball, voldríem resumir les nostres conclusions en els següents punts:

- És possible compatibilitzar ciència i religió sempre que tinguem una actitud oberta, de tal manera que quan es produeixi un conflicte entre aquestes, acceptem la posició científica en detriment de la religiosa.
- Igual que les institucions religioses, les institucions científiques pateixen alguns dels problemes i vicis de qualsevol altra institució humana. Convindria doncs que fóssim igual de crítics amb totes les institucions.
- Considerem positiu utilitzar la religió com una eina mitjançant la qual obtenim un major benestar mental encara que les seves pràctiques no estiguin comprovades científicament.
- Ens adonem de la dificultat (potser impossibilitat) que té la ciència per extendres i ser útil cap a terrenys com la moral.

---

<sup>1</sup> La religió com a eina per l'assoliment de la felicitat. Primer paràgraf.

## Bibliografía

[1] Feynman, Richard. El Placer de descubrir.